GENERALINIO ADVOKATO L. A. GEELHOED IŠVADA,

pateikta 2005 m. vasario 1 d. [1]

I — Įžanga

A — *Bylos aplinkybės*

1. Šioje byloje Europos Bendrijų Komisija Teisingumo Teismo prašo pripažinti, kad per nustatytą terminą nesiėmusi visų priemonių, reikalingų grąžinti pripažintą neteisėta ir su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalbą (išskyrus tą, kuri susijusi su įmokomis IKA) pagal 2002 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimo 2003/372/EB dėl Graikijos suteiktos pagalbos *Olympic Airways* [2] (toliau – sprendimas) 3 straipsnį, ir bet kuriuo atveju nepranešusi Komisijai apie priimtas priemones taikant šio sprendimo 4 straipsnį, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal šio sprendimo 3 ir 4 straipsnius bei EB sutartį.

2. Bylos aplinkybės buvo išsamiai išdėstytos sprendime. Aš apsiribosiu faktinių ir procedūrinių aplinkybių, kurios svarbios šioje byloje, dėl tariamo Graikijos Respublikos įsipareigojimų neįvykdymo pagal minėto sprendimo 3 ir 4 straipsnius nagrinėjimu.

3. 1996 m. Komisija prieš šią valstybę narę pradėjo EB 88 straipsnio 2 dalyje numatytą procedūrą dėl įmonei *Olympic Airways* suteiktos valstybės pagalbos, kuri baigėsi 1998 m. rugpjūčio 14 d. priimtu Komisijos sprendimu 1999/332/EB [3] dėl garantijų, 1994 m. patvirtinto skolų sumažinimo ir perskaičiavimo į kapitalo sumą, taip pat ir dėl kitų garantijų bei kapitalo injekcijos, kurios suma lygi 40,8 milijardo GRD ir yra mokėtina trimis dalimis atitinkamai po 19, 14 ir 7,8 milijardo GRD. Ši valstybės pagalba buvo susijusi su peržiūrėtu restruktūrizavimo pla-

1 — Originalo kalba: prancūzų.

2 — OL L 132, 2003, p. 1.

3 — OL L 128, 1999, p. 1.

nu 1998–2002 m. ir jai buvo nustatytos tam tikros sąlygos.

4. 2002 m. kovo 6 d. sprendimu Komisija pradėjo EB 88 straipsnio 2 dalyje numatytą procedūrą, ją grįsdama tuo, kad minėtasis restruktūrizavimo planas nebuvo taikomas ir kad nebuvo laikomasi kai kurių sąlygų, numatytų sprendime patvirtinti valstybės pagalbą. Prie sprendimo pradėti procedūrą buvo pridėtas nurodymas pateikti informaciją Reglamento (EB) Nr. 659/1999[4] 10 straipsnio prasme.

5. 2002 m. rugpjūčio 9 d. Komisija nusiuntė Graikijos Respublikai naują nurodymą pateikti informaciją, reikalaudama, be kita ko, balansų ir eksploatavimo išlaidų mokėjimo valstybei duomenų. Komisija nusprendė, kad Graikijos valdžios institucijų pateiktų atsakymų šiuo klausimu nepakako.

6. 2002 m. gruodžio 11 d. Komisija patvirtino sprendimą, dėl kurio pradėtas šis procesas. Pirmiausia jis paremtas tvirtinimu, kad daugelis restruktūrizavimo plano tikslų nebuvo pasiekti ir kad Sprendime 1999/332 nurodytų sąlygų buvo laikomasi tik iš dalies. Komisija taip pažymi, kad sprendimas patvirtinti valstybės pagalbą buvo taikomas neteisėtai. Be to, ji nurodo, kad egzistuoja nauja valstybės pagalba veiklai, kuri iš esmės Graikijos valstybei leidžia toleruoti socialinio draudimo įmokų už 2001 m. spalio–gruodžio mėn., pridėtinės vertės mokesčio (toliau – PVM) už degalus ir atsarginės dalis, 2,46 milijono eurų dydžio nuomos mokesčio, mokėtino oro uostams už 1998–2001 m. laikotarpį, taip pat 33,9 milijono eurų oro uosto mokesčių ir 61 milijono eurų vadinamojo „spatosimo" mokesčio (mokestis, kurį moka keleiviai išvykdami iš visų Graikijos oro uostų ir kuris skirtas šių oro uostų vystymuisi) nemokėjimą arba mokėjimo terminų atidėjimą.

7. Komisijos sprendime nurodyta:

„1 straipsnis

Valstybės pagalba restruktūrizavimui, kurią Graikija suteikė *Olympic Airways* šiomis formomis:

a) iki 1994 m. spalio 7 d. bendrovei suteiktomis paskolos garantijomis pagal 1975 m. birželio 26 d. Graikijos įstatymo Nr. 96/75 6 straipsnį;

4 — 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamentas, nustatantis išsamias EB sutarties 93 straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, p. 1).

b) naujomis 378 milijonų JAV dolerių paskolų garantijomis iki 2001 m. kovo 31 d. paskoloms naujiems lėktuvams pirkti ir *Olympic Airways* į naują Spatos oro uostą persikraustyti reikalingoms investicijoms;

c) *Olympic Airways* skolos sumažinimu 427 milijardais Graikijos drachmų;

d) 64 milijardų Graikijos drachmų bendrovės skolos konvertavimu į nuosavą kapitalą;

e) 54 milijardų Graikijos drachmų kapitalo injekcija sumažinta iki 40,8 milijardo Graikijos drachmų ir sumokėta trimis dalimis atitinkamai po 19, 14 ir 7,8 milijardo Graikijos drachmų 1995, 1998 ir 1999 metais,

yra laikoma nesuderinama su bendrąja rinka EB sutarties 87 straipsnio 1 dalies prasme, atsižvelgiant į tai, kad nebuvo laikomasi šių pradinės valstybės pagalbos suteikimo sąlygų:

a) veiksmingo restruktūrizavimo plano įgyvendinimo siekiant ilgalaikio bendrovės išlikimo;

b) 24 specialių įsipareigojimų, nurodytų patvirtinant valstybės pagalbą, ir

c) nuolatinės valstybės pagalbos restruktūrizavimui įgyvendinimo priežiūros.

2 straipsnis

Graikijos suteikta valstybės pagalba toleruojant nuolatinį socialinio draudimo įmokų, *Olympic Aviation* mokėtino PVM už degalus ir atsargines dalis, nuomos mokesčių, mokėtinų įvairiems oro uostams, oro uosto mokesčių, mokėtinų Spatos oro uostui ir kitiems oro uostams bei vadinamojo „spatosimo" mokesčio nemokėjimą yra nesuderinama su bendrąja rinka.

3 straipsnis

1. Graikija priima priemones, skirtas susigrąžinti iš bendrovės gautą 14 milijardų Graikijos drachmų (41 milijono eurų) dydžio

1 straipsnyje minėtą valstybės pagalbą, nesuderinamą su Sutartimi, bei 2 straipsnyje minėtą valstybės pagalbą, kuri jai buvo suteikta neteisėtai.

2. Pagalba išieškoma nedelsiant pagal nacionalinės teisės aktuose numatytas procedūras su sąlyga, kad jos leidžia nedelsiant ir veiksmingai vykdyti Komisijos sprendimą. Sumos, kurios turės būti susigrąžintos, apima palūkanas, mokėtinas nuo valstybės pagalbos suteikimo iki jos realaus sugrąžinimo dienos. Palūkanos apskaičiuojamos pagal nustatytas palūkanų normas, naudojamas apskaičiuojant regioninės pagalbos grynąjį subsidijų ekvivalentą.

4 straipsnis

Per du mėnesius nuo pranešimo apie šį sprendimą dienos Graikija informuoja Komisiją apie priimtas jį įgyvendinančias priemones.

<...>“ (Neoficialus vertimas)

8. 2003 m. vasario 11 d. Graikijos vyriausybė informavo Komisiją, kad ji įpareigojo nepriklausomą asmenį patikrinti, ar *Olympic Airways* turėjo skolų valstybei ir ar įmonei buvo taikomos lengvatos. Remdamasi gauta informacija, ši vyriausybė pareiškė, kad ji netaikys sprendimo 3 ir 4 straipsnių.

9. 2003 m. kovo 6 d. Komisija nurodė Graikijos vyriausybei, kad ji turi laikytis sprendimo. 2003 m. gegužės 12 d. ji jai nusiuntė pranešimą, kuriame pateikė papildomų paaiškinimų dėl naujos valstybės pagalbos dydžio ir paprašė pateikti detalią informaciją apie 41 milijono eurų skolos grąžinimo vykdymą, taip pat įrodymus apie sprendimo 2 straipsnyje nurodytų *Olympic Airways* skolų grąžinimą.

10. Graikijos valdžios institucijos atsakė 2003 m. birželio 26 d. laišku. Dėl antros kapitalo injekcijos sumos dalies, lygios 41 milijonui eurų, grąžinimo jos nurodė, kad ketino priimti sprendimą dėl šios pagalbos išieškojimo iki 2003 m. rugpjūčio mėn. pabaigos, o teisinės sprendimo pasekmės ir taikoma procedūra dar nagrinėjama. Jos taip pat pažymėjo, kad *Olympic Airways* ketino apmokėti 2,46 milijono eurų skolą už oro uostams mokėtiną nuomą.

11. Dėl 27,4 milijono eurų dydžio skolos IKA (Socialinės apsaugos įstaiga), Graikijos valdžios institucijos nurodė, kad buvo sudarytas susitarimas ir sumokėta 5,28 milijono eurų, todėl nebegali būti kalbama apie skolos toleravimą.

12. Dėl 33,9 milijono eurų skolos už Spatos oro uostui mokėtinus oro uosto mokesčius Graikijos valdžios institucijos rėmėsi tuo, kad dėl oro uosto administravimo būdo jos neturi kompetencijos. Tačiau jos nurodė, kad remiantis susitarimu šiuo klausimu buvo sumokėta 4,83 milijono eurų, ir pateikė šios sumos sumokėjimo įrodymą. Be to, šis susitarimas susijęs su skolos apmokėjimu per dvylika mokėjimų kas ketvirtį. Jos nurodė, kad visa suma bus sumokėta 2005 m. balandžio mėnesį.

13. Dėl 61 milijono eurų skolos už vadinamąjį „spatosimo" mokestį Graikijos valdžios institucijos nurodė, kad remiantis susitarimais šiuo klausimu buvo sumokėta 22,8 milijono eurų suma. Jos pateikė šios sumos sumokėjimo ir kitų mokėjimų įrodymus. Dėl 28,9 milijono eurų skolos ministerijoms ir valstybinėms institucijoms šios valdžios institucijos nurodė, kad trūksta pareigos šiuo klausimu patikslinimo, nes nėra duomenų apie tarnautojams išduotus lėktuvo bilietus.

14. Manydama, kad šių paaiškinimų nepakanka, Komisija pareiškė šį ieškinį, Teisingumo Teismo prašydama:

— pripažinti, kad per nustatytą terminą nesiėmusi visų reikalingų priemonių grąžinti pripažintą neteisėta ir su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalbą (išskyrus tą, kuri susijusi su įmokomis IKA) pagal <...> sprendimo <...> 3 straipsnį ir bet kuriuo atveju nepranešusi Komisijai apie priimtas priemones pagal šio sprendimo 4 straipsnį, Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal minėtus straipsnius bei EB sutartį,

— priteisti iš atsakovės bylinėjimosi išlaidas.

15. Graikijos vyriausybė Teisingumo Teismo prašo atmesti ieškinį ir priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

II — Vertinimas

A — *Preliminarios pastabos*

16. Iš bylos medžiagos matyti, kad Komisija ir Graikijos Respublika ginčijasi dėl trijų skirtingų klausimų:

— dėl 41 milijono eurų sumos susigrąžinimo. Šis klausimas susijęs su antra valstybės pagalbos restruktūrizavimui dalimi, numatyta sprendimo 1 straipsnyje, kuri *Olympic Airways* buvo suteikta 1998 m. rugsėjo mėnesį. Ši suma buvo aiškiai nurodyta šio sprendimo 3 straipsnio 1 dalyje,

— dėl „naujos valstybės pagalbos", numatytos sprendimo 2 straipsnyje, susigrąžinimo. Ši suma nėra aiškiai nurodyta pačiame sprendime. Skirtingos šios pagalbos dalys, taip pat su jomis susijusios sumos aprašytos sprendimo 200–209 motyvuose,

— dėl Įstatymo Nr. 3185/2003 [5] (toliau – Graikijos įstatymas) pasekmių sprendimo įgyvendinimui pagal nacionalinę teisę.

17. Siūlau pradėti analizę nuo trečio klausimo, nes nacionalinėje teisės sistemoje jis galėtų būti kliūtis sprendimui įgyvendinti, o dėl to taptų teisiškai neįmanoma gražinti valstybės pagalbos aktyvams, kuriuos *Olympic Airways* dar turėjo šio sprendimo priėmimo metu. Be to, jeigu dėl Graikijos įstatymo būtų sunkiau arba neįmanoma tinkamai įgyvendinti sprendimo, kyla klausimas, ar jau pats šio įstatymo priėmimas nėra iš Bendrijos teisės kylančių įsipareigojimų neįvykdymas.

18. Kaip jau minėjau šios išvados 2 punkte, šios bylos dalykas yra tik tariamas iš sprendimo kylančių įsipareigojimų neįvykdymas. Todėl argumentai dėl tariamų klaidų arba netikslumų vertinant šį sprendimą pagrindžiančius faktus ir aplinkybes nėra priimtini šiame procese [6].

5 — FEK A 229/26 9 2003.

6 — Žr. 1988 m. birželio 30 d. Sprendimą *Komisija prieš Graikiją* (226/87, Rink. p. 3611, 11 punktas); 1992 m. spalio 27 d. Sprendimą *Komisija prieš Vokietiją* (C-74/91, Rink. p. I-5437, 10 punktas) ir 2000 m. birželio 27 d. Sprendimą *Komisija prieš Portugaliją* (C-404/97, Rink. p. I-4897, 57 punktas).

B — *Graikijos įstatymas*

19. Komisija Graikijos įstatymą pirmą kartą paminėjo tik dublike. Akivaizdu, kad ji negalėjo atsižvelgti į šio įstatymo priėmimo faktą. Ieškinys Teisingumo Teismo kanceliarijoje buvo užregistruotas 2003 m. rugsėjo 25 d., o šis įstatymas *Graikijos Respublikos oficialiajame leidinyje* paskelbtas 2003 m. rugsėjo 26 dieną.

20. Komisija konstatuoja, kad Graikijos įstatymas 27 straipsniu įtvirtino reikiamą pagrindą *Olympic* grupės restruktūrizavimui. Ši priemonė be senosios įmonės *Olympic Airways* personalo apėmė ir jos aktyvų, t. y. lėktuvų ir su jais susijusių valstybės garantijų, su skrydžiais susijusių teisių, paprastai vadinamų „slots", pavadinimo, rinkos dalies, sutartinių santykių ir įvairių reikalavimų perleidimą be jokių skolinių įsipareigojimų naujajai bendrovei *Olympic Airlines*, nesant jokių galimybių išieškoti ankstesnės įmonės skolų iš naujosios bendrovės. Taigi pastarajai bendrovei, kuriai *Olympic Airways* pasyvas nebuvo perduotas, taikoma ypatinga apsaugos sistema ankstesnės įmonės kreditorių atžvilgiu. Be to, analogiškas vertinimas buvo numatytas kitoms *Olympic Airways* atšakoms.

21. Taigi, Komisijos nuomone, taikydamos naujosios bendrovės *Olympic Airlines* aktyvams ypatingą apsaugos sistemą kreditorių nenaudai, nacionalinės valdžios institucijos užkirto kelią pagalbos susigražinimui pagal sprendimą. Tuo pat metu *Olympic* iš esmės išsaugojo pasyvą, be aktyvų, iš esmės galinčių amortizuoti skolas. Taigi dėl to atsirandančios veiksmingo valstybės pagalbos grąžinimo kliūtys buvo iš anksto numatytos teisės aktuose ir jų dauguma – įtvirtinta.

22. Komisijos nuomone, šioje byloje buvo ne valstybės pagalbą gaunančios bendrovės atliekamas dukterinės bendrovės įsteigimas, bet perleidimas kitai tos grupės bendrovei. Taigi Graikijos valstybė, išskirtinė arba pagrindinė šių bendrovių akcininkė, užtikrino ekonominį tęstinumą tarp *Olympic Airways* ir *Olympic Airlines* imantis skolos restruktūrizavimo, kurį sudaro rentabiliausių ankstesnės bendrovės *Olympic Airways* aktyvų neatlygintinas perleidimas naujai bendrovei. Pagal Graikijos įstatymą naujoji bendrovė yra apsaugota nuo ankstesnės įmonės kreditorių. Galiausiai praėjus beveik vieneriems metams nuo sprendimo priėmimo, Graikijos valstybė priėmė teisėtas priemones, kurios nacionalinės teisės lygiu trukdo veiksmingai susigrąžinti valstybės pagalbą. Taip siekdama užkirsti kelią sprendimo veiksmingumui, ši valstybė narė pasielgė visiškai priešingai tam, ką ji turėjo padaryti pagal šį sprendimą.

23. Triplike Graikijos vyriausybė tiesiogiai neatsako į konkrečius tvirtinimus dėl Grai-

kijos įstatymo tikslų ir ekonominių bei teisinių pasekmių.

24. Visų pirma ji tvirtina, kad Komisijos argumentai yra nepriimtini, nes be ikiteisminės procedūros ji negali viršyti šio proceso dalyko, t. y. sprendimo įgyvendinimo, kurį turėjo atlikti Graikijos Respublika. Šiomis aplinkybėmis ji atkreipia dėmesį į tariamos naujos valstybės pagalbos *Olympic Airways* įvertinimo procedūrą, kurią Komisija atliko 2004 m. kovo 16 d. Sprendimu pagal EB 88 straipsnio 2 dalį. Šioje procedūroje vienas pagrindinių dalykų yra Graikijos įstatymas ir *Olympic Airways* grupės restruktūrizavimas pagal šį įstatymą. Kadangi šiuo metu dar vyksta naujos valstybės pagalbos administracinė įvertinimo procedūra pagal minėto EB 88 straipsnio 2 dalį, Komisija negali teisėtai remtis argumentais ir teisiniais pagrindais, kurie yra šio vertinimo dalykas. Kitaip savo išankstiniais teiginiais ji nulemtų jo rezultatą.

25. Paskui Graikijos vyriausybė glaustai išdėsto motyvus, susijusius su Graikijos įstatymu. Šis įstatymas sukuria teisėtą pagrindą *Olympic Airways* vykdyti restruktūrizavimą, kurio tikslas – kuo greičiau perleisti šios bendrovės skrydžių veiklą ir palengvinti kitų jos veiklų privatizaciją. Taip Graikijos valstybė galėjo reikalauti susigrąžinti didžiausią galimą dalį investicijų, kurias ji suteikė *Olympic Airways* naudai nuo 1994 metų. Apie šias iniciatyvas ji nuo pat pradžių informavo Komisiją.

26. Galiausiai minėta vyriausybė teigia, kad Graikijos įstatymas netrukdys išieškoti sprendime numatytos valstybės pagalbos. Susigrąžinimo procedūra jau buvo atskirai pradėta ir vyks pagal Graikijos teisės nuostatas.

27. Manau, kad yra netinkamas Graikijos vyriausybės argumentas, pagal kurį Komisijos argumentai dėl Graikijos įstatymo nepriimtini. Šiuo atžvilgiu reikia nustatyti skirtumą tarp, viena vertus, šiame įstatyme numatytų operacijų suderinamumo su EB 88 straipsnio 1 dalimi ir, kita vertus, įstatymo teisinių ir finansinių pasekmių sprendimo įgyvendinimui įvertinimo. Šis sprendimas, beje, buvo priimtas anksčiau už įstatymą.

28. Šio ieškinio dėl įsipareigojimų neįvykdymo kontekste reikia atsakyti į klausimą, ar Graikijos įstatymas sukelia teisinių arba ekonominių kliūčių veiksmingai įgyvendinti sprendimą.

29. Iš sprendimo matyti, kad jo tikslas yra susigrąžinti valstybės pagalbą, kuria Graikijos vyriausybė neteisėtai rėmė ekonominę ir prekybinę *Olympic Airways* veiklą, iškreipdama konkurenciją civilinės aviacijos sektoriuje. Siekiant šio tikslo reikia, kad finansines susigrąžinimo išlaidas padengtų ta įmonė, kuri tiek ekonomiškai, tiek finansiškai iš tikrųjų yra atsakinga už ekonominę veiklą, skatinamą nagrinėjama valstybės pagalba.

30. Iš Komisijos pateiktos ir Graikijos vyriausybės neužginčytos informacijos apie Graikijos įstatymą matyti, kad dėl jo taikymo visos oro transporto veiklos valdymas iš *Olympic Airways* buvo perleistas naujajai bendrovei *Olympic Airlines*. Ši operacija apėmė visų jai priklausančių aktyvų perleidimą, o ji „atleista nuo visų skolų", be galimybės pagal nacionalinę teisę išieškoti ankstesnių *Olympic Airways* skolų iš naujosios bendrovės, kuriai buvo perleista turto dalis.

31. Jei Komisijos pateikta informacija teisinga, įstatymo taikymas gali užkirsti kelią veiksmingam sprendimo įgyvendinimui. Pirma, jau atlikti veiksmai siekiant susigrąžinti valstybės pagalbą iš *OlympicAirways* negali pasiekti numatyto rezultato, nes ši bendrovė jau nebeturi pakankamai aktyvų grąžinti nurodytas sumas. Antra, sprendimo tikslas, t. y. neiškraipytos konkurencijos padėties atkūrimas aviacijos sektoriuje, nebus pasiektas, nes finansinė galimo pagalbos grąžinimo našta nebeteks ekonominėms ir finansinėms operacijoms, kurios neteisėtai buvo skatinamos šia valstybės pagalba. Netgi ir mažai tikėtinu atveju, kad *Olympic Airways* aktyvų dar pakanka valstybės pagalbai grąžinti, naujoji bendrovė *Olympic Airlines* vis dar naudotųsi visomis konkurencijos privilegijomis, kylančiomis iš gautos neteisėtos valstybės pagalbos.

32. Šiuo atveju ypač svarbus tampa sprendimas *Italija ir SIM 2 Multimedia prieš Komisiją*[7], kaip teisingai pastebėjo Komisija. Šiose bylose kalbama apie sunkumus patiriančios bendrovės aktyvų perleidimą.

33. Nurodyto sprendimo 76, 77 ir 78 punktuose Teisingumo Teismas pareiškė, kad galimybė sunkumus patiriančiai įmonei imtis lengvinančių priemonių negali būti *a priori* atmesta dėl reikalavimų išieškoti valstybės pagalbą, nesuderinamą su bendrąja rinka. Tačiau tai, kad tokiai įmonei leidžiama oficialaus tyrimo dėl valstybės pagalbos, su kuria ji individualiai susijusi, metu įsteigti dukterinę įmonę, kuriai vėliau ji perleidžia savo rentabiliausią vykdomą veiklą, ir ne daugiau, reiškia, jog bet kokiai bendrovei bus suteikta galimybė išlaisvinti šiuos patronuo-

7 — 2003 m. gegužės 8 d. Sprendimas (C-328/99 ir C-399/00, Rink. p. I-4035).

jančios bendrovės perimtus aktyvus valstybės pagalbos išieškojimo metu, o tai sudarytų pavojų visos ar dalies valstybės pagalbos susigrąžinimui. Siekdama, kad sprendimas neprarastų veiksmingumo ir kad nesitęstų konkurencijos iškraipymas, Komisija gali būti priversta reikalauti, kad išieškojimas neapsiribotų pirmine įmone, bet būtų galimas ir iš įmonės, užtikrinančios pirminės įmonės išlikimą gamybos priemonėmis, kurios jai buvo perduotos, jeigu kai kurie perdavimo elementai leidžia konstatuoti ekonominį abiejų įmonių tęstinumą.

34. Šioje byloje nebuvo valstybės pagalbą gavusios bendrovės dukterinės įmonės įsteigimo, bet pagal teisės aktą kitai įmonių grupės bendrovei buvo perleisti pagrindiniai aktyvai ankstesnės *Olympic*, kuri išsaugojo pasyvų pagrindą. Man atrodo, kad Graikijos vyriausybė, išskirtinė arba pagrindinė šių bendrovių akcininkė, norėjo pasinaudoti įstatymų leidėjo įsikišimu, kad užtikrintų ekonominį tęstinumą tarp *Olympic Airways* ir *Olympic Airlines* anksčiau minėtomis sąlygomis. Tai užkerta kelią pagal nacionalinę teisę veiksmingam valstybės pagalbos grąžinimui ir kartu toliau tęsiasi konkurencijos iškraipymas.

35. Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad Graikijos įstatymo pasekmės prieštarauja sprendimui, todėl Graikijos vyriausybė tinkamai neįvykdo įsipareigojimų pagal šį sprendimą. Be to, reikia pripažinti, kad ši vyriausybė privalo pašalinti visas kliūtis, kurias minėtas įstatymas gali sukelti, įgyvendinti sprendimą, atitinkantį įstatymo tikslus, t. y. pašalinti valstybės pagalbos sukeltą konkurencijos iškraipymą.

36. Papildomai nurodau šią paskutinę sąlygą siekdamas pabrėžti, kad galimas valstybės pagalbos grąžinimas, kurio našta neatiteks iš tikrųjų skatintoms ekonominėms veikloms, negali būti laikomas tinkamu sprendimo įgyvendinimu. Kitaip tariant, grąžinimas turi turėti sprendimu siekiamą poveikį konkurencijos sąlygoms.

C — *41 milijono eurų valstybės pagalbos grąžinimas*

37. Pagal sprendimo 4 straipsnį per du mėnesius nuo pranešimo apie šį sprendimą Graikijos Respublika informuoja Komisiją apie priimtas šio sprendimo įgyvendinimo priemones.

38. Pagal sprendimo 3 straipsnio 2 dalį valstybės pagalba, numatyta to paties sprendimo 1 ir 2 straipsniuose, išieškoma nedelsiant pagal nacionalinėje teisėje numatytas procedūras su sąlyga, kad jos leidžia nedelsiant ir veiksmingai įgyvendinti Komisijos sprendimą.

39. Dėl sprendimo 1 straipsnyje numatytos 41 milijono eurų sumos susigrąžinimo, dėl kurio nekilo jokių abejonių, Graikijos vyriausybė tik 2003 m. birželio 26 d. laišku Komisijai pranešė ketinanti priimti sprendimą dėl šio valstybės pagalbos susigrąžinimo „iki 2003 m. rugpjūčio mėn. pabaigos". Galiausiai 2003 m. rugsėjo 25 d. priimtas kompetentingų valdžios institucijų aktas, kuriame konstatuojama *Olympic Airways* 41 milijono eurų skola su palūkanomis Graikijos valstybei. Graikijos vyriausybės teigimu, šis aktas sukuria reikiamą pagrindą išieškojimui.

40. Vykdant aktą dėl sprendimo pripažinimo, 2003 m. spalio 1 d. buvo priimta teisinių pasekmių turinti atskira nuomonė dėl skolos sumokėjimo. Pagal nacionalinės teisės nuostatas 2003 m. spalio 23 d. kompetentingam administraciniam teismui *Olympic Airways* pateikė protestą dėl šios nuomonės ir tuo pat metu pateikė prašymą sustabdyti jos vykdymą. 2004 m. sausio 26 d. nutartimi šis prašymas buvo patenkintas.

41. Posėdyje Graikijos vyriausybė vėlavimą išieškoti 41 milijono eurų skolą motyvavo iškilusiais sunkumais dėl sprendimo 2 straipsnyje numatytos pagalbos apibrėžimo ir jos dydžio nustatymo. Ji tvirtina norėjusi išspręsti šias problemas kartu su Komisija prieš pradedant visos valstybės pagalbos išieškojimą. Be to, vyriausybė veikė pagal nacionalinės administracinės teisės taisykles dėl piniginių lėšų susigrąžinimo iš privačių asmenų.

42. Reikia pripažinti, kad nuo pranešimo apie sprendimą nebeliko jokių abejonių dėl Graikijos valdžios institucijoms kylančių pareigų. Be to, šio sprendimo formuluotė aiškiai ir tiksliai daro skirtumą tarp 41 milijono eurų valstybės pagalbos ir kitos pagalbos. Todėl jokios teisinės ar praktinės kliūtys nedraudžia Graikijos Respublikai išieškoti 41 milijono eurų per sprendime nustatytą terminą. Iš to matyti, kad Graikijos vyriausybė, per vėlai pradėjusi išieškoti valstybės pagalbą, neįvykdė įsipareigojimų pagal šį sprendimą.

43. Išaiškėjo, kad po šios vyriausybės atlikto pirmo pavėluoto veiksmo 41 milijono eurų sumos išieškojimas nepasistūmėjo. Toks delsimas gali būti grindžiamas vien tik nacionalinės teisės nuostatomis. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką nesant Bendrijos nuostatų dėl neteisėtai suteiktos valstybės pagalbos išieškojimo, toks

išieškojimas iš esmės turi būti vykdomas pagal atitinkamas nacionalinės teisės aktų nuostatas, tačiau šios nuostatos turi būti taikomos taip, kad išieškojimas, kurio reikalauja Bendrijos teisė, netaptų praktiškai neįmanomas ir būtų visiškai atsižvelgiama į Bendrijos interesą [8].

44. Bendrijos interesas teisingai įgyvendinti sprendimus dėl neteisėtos valstybės pagalbos grąžinimo taip pat reikalauja, kad šie sprendimai būtų vykdomi nedelsiant. Iš tikrųjų, kaip jau buvo pažymėta anksčiau [9], termino, per kurį turi būti atstatytos iškreiptos konkurencijos sąlygos, negalima laikyti ekonominiu požiūriu nesvarbiu. Įmonės, kurios gavo neteisėtą valstybės pagalbą, kartais gali iškreipti konkurencijos sąlygas taip, kad konkurencinė struktūra gali tapti ilgam pakitusi. Būtent dėl to pareiga laikytis paskelbtos neteisėta valstybės pagalbos išieškojimui nustatytų terminų taip pat reikalinga EB 87 straipsnyje saugomam interesui, t. y. kad konkurencija Bendrijoje nebūtų iškreipta. Iš to darau išvadą, kad Teisingumo Teismo nustatytos griežtos sąlygos pateisinti tai, kad pagalbos išieškojimo įsipareigojimas nebuvo įvykdytas arba įvykdytas neteisingai, taip pat taikomos ir neįgyvendinimo per nustatytą terminą atveju. Šiuo atveju taip pat taikomas „visiško negalėjo" kriterijus.

45. Šiuo atveju niekur bylos medžiagoje nenurodyta, kad per nustatytą terminą ar jam pasibaigus Graikijos vyriausybė stropiai ėmėsi sprendimo įgyvendinimo veiksmų. Priešingai, kaip matyti iš atliktos Graikijos įstatymo pasekmių analizės, šiuo įstatymu Graikijos vyriausybė padarė tinkamą sprendimo įgyvendinimą nacionalinės teisės sistemoje neįmanomą ar bent jau komplikuotą. Iš to reikia daryti išvadą, kad Graikijos vyriausybė taip pat neįvykdė įsipareigojimo tinkamai įgyvendinti šį sprendimą, kuris buvo pradėtas vykdyti vėluojant.

D — *Valstybės pagalbos, paminėtos sprendimo 2 straipsnyje, grąžinimas*

46. Sprendimo 2 straipsnyje minimai valstybės pagalbai bendra tai, kad tai yra įvairios finansinės paslaugos, už kurias teisėtai ar pagal sutartis turėjo atlyginti *OlympicAirways*, tačiau jų nemokėjimą arba mokėjimo termino atidėjimą Graikijos valstybė toleravo.

8 — Minėto sprendimo *Komisija prieš Portugaliją* 55 punktas.

9 — Žr. išvados byloje *Komisija prieš Ispaniją* (2003 m. birželio 26 d. Sprendimas, C-404/00, Rink. p. I-6695) 18 punktą.

47. Sumos, kurias sudaro įvairių kategorijų įmokos, rinkliavos, sutartiniai įsipareigojimai ir mokesčiai, buvo aprašytos sprendimo 205–209 motyvuose.

48. Dėl šių priemonių kvalifikavimo kaip valstybės pagalbos, sumų nustatymo ir jų išieškojimo būdų sprendimas sukėlė ginčų tarp Komisijos ir Graikijos vyriausybės, kurie buvo pratęsti šiame procese.

49. Iš esmės ginčijamasi dėl trijų dalykų:

— pirma, įvairių skolų besitęsiančio nemokėjimo kvalifikavimas kaip valstybės pagalbos,

— antra, sumų, susijusių su įvairiais atvejais, nustatymas,

— trečia, sudaryti susitarimai dėl šių sumų išieškojimo.

50. Graikijos vyriausybės nuomone, sprendimo 2 straipsnyje numatyta valstybės pagalba nevisiškai tiksliai atitinka sprendime minėtas sumas, o greičiau „lengvatą", įgytą dėl besitęsiančio šių skolų nemokėjimo toleravimo. Šiuo klausimu reikia atsižvelgti į skirtumą tarp Graikijos vyriausybės ir privataus investuotojo parodytos tolerancijos nemokėjimo atžvilgiu.

51. Visų pirma grįžtu prie pastabos, pagal kurią procese dėl valstybės Bendrijos teisės akto neįgyvendinimo neleidžiama ginčyti viso ar dalies to akto teisėtumo. Jei Graikijos vyriausybė norėjo užginčyti įvairių skolų nuolatinio nemokėjimo kvalifikavimą kaip valstybės pagalbos, ji turėjo pareikšti ieškinį dėl panaikinimo [10].

52. Papildomai reikia pridurti, kad valstybės pagalbos sąvoka yra platesnė nei subsidijos, nes ji apima ne tik pozityviąsias išmokas, kaip antai pati subsidija, bet ir priemones, kurios įvairiais būdais sumažina paprastai įmonei tenkančius mokestinius įsipareigojimus ir kurios, nors ir nėra subsidijos tiesiogine šio žodžio prasme, yra panašaus pobūdžio ir turi tokį pat poveikį [11].

10 — Žr. 6 išnašoje nurodytus sprendimus.

11 — 1994 m. kovo 15 d. Sprendimas *Banco Exterior d'Espana* (C-387/92, Rink. p. I-877, 13 punktas).

53. Tokia valstybės pagalba labiausiai gali iškreipti konkurenciją, nes ji tam tikru būdu palengvina vienos įmonės veiklos sąnaudas kitų įmonių, kurios teisėtai vykdo savo mokestinius ir sutartinius įsipareigojimus, nenaudai.

54. Iš to išplaukiantis konkurencijos iškraipymas gali būti panaikintas tik greitai ir visiškai sumokėjus laiku nesumokėtas skolas, įskaitant palūkanas ir baudas. Be to, jau pats didelių mokėjimo lengvatų skolininkui buvimas gali būti jam labai naudingas, ypač tada, kai jis patiria finansinių sunkumų, nes jos gali jam suteikti galimybę teisėtai išvengti savo finansinių įsipareigojimų, skirtingai nuo esamos prekybos praktikos.

55. Galiausiai negalima palaikyti argumento, pagal kurį privatus kreditorius panašioje situacijoje būtų veikęs taip pat kaip ir Graikijos mokesčių institucijos ir oro uostai. Priešingai, atsiradus realaus skolininko bankroto pavojui, privatus kreditorius siekia kuo greičiau ir visomis teisėtomis priemonėmis susigrąžinti jam priklausančias sumas.

56. Dėl valstybės pagalbos, kurią turi grąžinti *Olympic Airways*, apibrėžimo Graikijos vyriausybė teigia, kad sprendimo 2 straipsnyje sumos tik apytiksliai nustatytos sprendimo 205–209 motyvuose. Todėl ta ieškinio dalis, kuri susijusi su šiame straipsnyje nurodytomis sumomis, turėtų būti atmesta dėl neapibrėžtumo.

57. Čia kyla klausimas, ar visada Komisijos sprendimuose dėl neteisėtos pagalbos išieškojimo turi būti nustatytos tikslios grąžintinos sumos.

58. Šiuo klausimu reikia pripažinti, kad nei Teisingumo Teismo praktika, nei jokia Bendrijos teisės nuostata nereikalauja, kad Komisija, nurodydama grąžinti pripažintą su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalbą, nustatytų grąžintiną valstybės pagalbos sumą. Komisija teisėtai gali apsiriboti bendru pagalbos gavėjo pareigos grąžinti nagrinėjamą valstybės pagalbą konstatavimu ir palikti nacionalinės valdžios institucijoms apskaičiuoti tikslią grąžintinos valstybės pagalbos sumą. Ši pareiga įgyja platesnę Komisijos ir valstybių narių įsipareigojimo sąžiningai bendradarbiauti įgyvendinant EB 88 straipsnį reikšmę.

59. Šioje byloje sumos, kurias reikia grąžinti, gali būti šiek tiek sumažintos skaitant sprendimo 2 straipsnį kartu su jo motyvų 205-209 punktais. Jei liktų dar kokių nors netikslumų, būtent bendradarbiaujant juos reikia pašalinti.

60. Iš laiškų, kuriais pasikeitė Komisija ir Graikijos vyriausybė 2003 m. vasario–rugsėjo mėn., matyti, kad Graikijos vyriausybė ginčijo sprendimo 2 straipsnyje esančios valstybės pagalbos sąvoką ir grąžintinas sumas. Paskui ši vyriausybė nurodė visumą teisinių sunkumų, dėl kurių minėto straipsnio įgyvendinimas neįmanomas nacionalinės teisės sistemoje, taip pat savo kompetencijos nebuvimą nurodyti Spatos oro uostui išieškoti vėluojančius oro uosto mokesčius iš *Olympic Airways*.

61. Vis dėlto atrodo, kad minėta vyriausybė pradėjo įgyvendinti kai kurias 2 straipsnio dalis, nors tai nebuvo daroma nei greitai, nei įtikinamai:

a) dėl nuomos, mokėtinos oro uostams, kurios suma siekia 2,46 milijono eurų, vyksta procedūra dėl pripažinimo, kad galėtų prasidėti išieškojimo terminas;

b) PVM už atsarginių dalių ir degalų pardavimą *Olympic Aviation* turi būti sumokėtas kartu su įstatymų numatytomis palūkanomis ir baudomis pagal PVM mokesčio už 2003 m. deklaraciją;

c) dėl oro uosto mokesčių skolos Spatos oro uostui, kurių suma siekia 33,9 milijono eurų, yra 2002 m. balandžio 2 d. su *Olympic Airways* sudarytas susitarimas dėl skolų sureguliavimo, pagal kurį šį įmonė atsisako pajamų, perduodant visuomeninių paslaugų suteikimą;

d) dėl vadinamojo „spatosimo“ mokesčio, kurio suma siekia 61 milijoną eurų, Graikijos vyriausybė nurodo keletą mokėjimų, kurių neįvykdymas patvirtintas įrodymais 22,8 milijono eurų sumos atžvilgiu. Galiausiai ši vyriausybė teigia Komisijai nusiuntusi kopiją minėto susitarimo dėl skolų apmokėjimo, kuriame numatyta, kad *Olympic Airways* per 48 mėnesius sumokės maždaug 58,3 milijono eurų „spatosimo“ mokesčio sumą. Šis susitarimas 2004 m. kovo 31 d. buvo pakeistas antru susitarimu, kuris taip pat sudarytas ketverių metų laikotarpiui. Komisija teigia, kad pastarojo susitarimo nebus laikomasi;

e) skolos ministerijoms ir valstybės institucijoms, kurios siekia 28,9 milijono eurų, bus kompensuotos, kaip teigia Graikijos vyriausybė, *Olympic Airways* turimais įsipareigojimais, todėl skolų apmokėjimas nėra reikalingas. Tačiau, nesant buhalterinių įrodymų, Komisija dar nenustatė tokių reikalavimų buvimo.

62. Remiantis tuo, kas išdėstyta, reikia pripažinti, kad Graikijos vyriausybė neįvykdė įsipareigojimų pagal sprendimo 2 straipsnį. Nors šie įsipareigojimai buvo pradėti įgyvendinti, minėta vyriausybė veikė pavėluotai ir su dideliais trūkumais, negalėdama pateisinti savo elgesio visiško negalėjimo buvimu.

63. Šių konstatavimų pakaktų, jei nebūtų priimtas Graikijos įstatymas. Dėl jo įgyvendinimo pasekmių, aprašytų šios išvados 19–22 punktuose, susitarimų dėl skolų, kurias sudarė *Olympic Airways*, apmokėjimo įgyvendinimas tampa visiškai arba iš dalies neįmanomas, nes nėra pakankamai aktyvų. Be to, didžiosios dalies *Olympic Airways* aktyvų perleidimas *Olympic Airlines* trukdo nacionaliniu lygiu išieškoti valstybės pagalbą iš bendrovės, atsakingos už ekonominę veiklą, kuriai buvo suteikta ši valstybės pagalba. Šios sprendimo įgyvendinimo kliūtys leidžia daryti išvadą, kad Graikijos vyriausybė akivaizdžiai neįvykdė įsipareigojimų pagal šio sprendimo 2 ir 3 straipsnius.

III — Išvada

64. Remiantis tuo, kas išdėstyta, siūlau priimti Komisijos ieškinį ir pripažinti, kad:

„1. Per nustatytą terminą nesiėmusi visų reikalingų priemonių grąžinti pagal 2002 m. gruodžio 11 d. Komisijos sprendimą 2003/372/EB dėl Graikijos suteiktos pagalbos *Olympic Airways* pripažintą neteisėta ir su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalbą (išskyrus tą, kuri liečia įmokas IKA), Graikijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal minėtą sprendimą ir EB sutartį.

2. Graikijos Respublika padengia su ieškiniu susijusias išlaidas."